su apvadais. Dažniausiai jie dengti balta ir tamsiai melsva glazūra. Antrą tipą sudaro kryželiai (6) stačiais kampais su skylute pakabinimui, juose vaizduojamas Nukryžiuotasis. Kitoje pusėje – maldos žodžiai kirilica. Trečią tipą sudaro kryželiai (rastas 1) trilapio formos kampais su skylute pakabinimui. Drabužių aprangos detalėms skiriamos segė ir sagos. Rasta karsto detalių: vinių, apkaustų, rankenų, vyrių. Kai kuriuose sluoksniuose rasta XVII–XX a. monetų, keramikos šukių, gyvulių kaulų. Išsiskyrė kapas 33, kuriame palaikai (moters) orientuoti galva į PV (255°), paguldyti ant nugaros. Ant mirusiosios krūtinės rasta žiedinė apskritimo formos segė su pusapvalio skersinio pjūvio lankeliu. Remiantis rastomis religinio pobūdžio įkapėmis ir dirbiniais, galima teigti, kad tirtų kapinių vietoje buvo laidojama XVIII–XIX a. pabaigoje. Ištirtas plotas apima Panevėžio miesto stačiatikių senųjų kapinių PR dalį. Tai ne anksčiau kaip XX a. I pusėje užstatytas kapinių kampas, per kurį buvo nutiesta J. Tilvyčio gatvė. Perkasose 1, 2 aptikus žmonių kapų, patikslinta Panevėžio miesto stačiatikių senųjų kapinių (UK 4712) R riba, kuri baigiasi priešais Panevėžio Margaritos Rimkevičaitės technologinę mokyklą, 14 m į PR pusę nuo kapinių tvoros.

The Russian Orthodox Old Cemetery in Panevėžys

In 2016, two trenches (a total of 157 m^2) were excavated on J. Tilvyčio Street in the vicinity of Panevėžys Orthodox Old Cemetery (Figs. 1, 2). Both trenches contained inhumations (Figs. 3, 4), 55 in all: 27 male, 12 female, 2 adolescent, 8 child, 2 newborn, and 4 individuals of indeterminate sex and age. Isolated bones from disturbed burials were also found. The individuals had been buried in pits 0.31–1.5 m deep but the remains were mostly discovered at a depth of 0.9–1.05 m. Most had a SW–NE orientation with the head closer to the W. 124 finds were collected. Some of the burials contained characteristically Orthodox grave goods (Figs. 5, 6): crosses and a medal suspended from the neck, clothing elements: a brooch, buttons, etc. Coffin elements: nails, fittings, handles, and hinges, 17th–20th-century coins, potsherds, and animal bones were likewise found. Based on the discovered religious grave goods and artefacts, it is possible to assert that the individuals in the investigated cemetery area had been buried during the 18th–late 19th centuries. The excavated area encompasses the SE part of Panevėžys Orthodox Old Cemetery.

Tauras Poška

Žiežmarių bažnyčios šventorius

2016 m. atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai Žiežmarių miestelyje (Kaišiadorių r.), Vytauto g. 1, Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčios teritorijoje, remontuojamos bažnyčios šventoriaus tvoros vietoje. Istoriniuose šaltiniuose nurodoma, kad bažnyčią Žiežmariuose maždaug 1501–1502 m. įkūrė Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras. Bažnyčia buvo medinė, jos pastatymo vieta nežinoma. Jai sudegus kita pastatyta 1620–1621 m. miestelio centre. Žiežmariai smarkiai nukentėjo per 1655 m. karus, bažnyčia buvo sudeginta, tačiau 1672 m. jau minima iš rąstų pastatyta nauja bažnyčia. XX a. pradžioje pastatas buvo labai prastos būklės, todėl nuspręsta statyti naują mūrinę bažnyčią pagal inžinieriaus Vaclovo Michnevičiaus projektą. Bažnyčia pradėta statyti 1914 m. Dėl I Pasaulinio karo darbai užsitęsė. Dešinysis bokštas pastatytas 1929 m., o kairiojo dėl lėšų stygiaus nėra iki šiol.

Žemės darbai vyko bažnyčios šventoriaus ŠV pusėje, labiausiai pažeistoje tvoros atkarpoje.

Jų metu demontuota 23 m ilgio tvoros atkarpa, išrauti tvoros R pusėje (bažnyčios šventoriuje) augusių medžių kelmai. Nukastas iki 1,3–1,5 m storio pilkos žemės su gausiomis griuvenomis sluoksnis, kuriame aptikta pavienių kaulų iš suardytų palaidojimų. Atidengus buvusios tvoros pamatus (1,3–1,5 m gylyje nuo dabartinio šventoriaus paviršiaus), R pamatų pusėje iškasti 2 šurfai.

Šurfo 1 vietoje fiksuotas pilkos žemės sluoksnis su pavieniais žmonių kaulais iš suardytų palaidojimų ir XX a. pradžios plytų nuolaužomis. 1,1–1,2 m gylyje atkastas nejudinto molio sluoksnis. Kasto šurfo R sienelės PR kampe 60 cm gylyje fiksuotas palaidojimo fragmentas – žmogaus kaukolės viršugalvis. Šurfo PV kampe, taip pat R sienelėje 70 cm gylyje fiksuotos sutrūnijusios medienos liekanos. Greičiausiai šioje vietoje aptikti palaidojimai, esantys dabartinėje bažnyčios šventoriaus teritorijoje. Kadangi jie netrukdė vykdyti tvoros pamatų demontavimo darbų, šurfas 1 neplėstas.

Šurfo 2 vietoje iki 70 cm gylio kastas pilkos žemės sluoksnis su XX a. pradžios plytų nuolaužomis. Giliau buvo pilko smėlio sluoksnis, kuriame aptikta smulkių XVI–XVII a. keramikos ir stiklinių indų šukių, rastas vienas XVII a. koklio fragmentas, puoštas augaliniu ornamentu. 1,1 m gylyje pasiektas nejudinto molio sluoksnis.

0,7–1,1 m gylyje atkasti 3 kapai 1–3 (1 pav.). Mirusieji laidoti galvomis į V. Nustatyta, kad kapai 2–3 įkasti suardant kapą 1. Kapai aptikti 50–60 cm į R pusę nuo tvoros (bažnyčios šventoriaus) pamatų. Kapų vietoje archeologinių radinių nesurasta. Atlikus antropologinį tyrimą (dr. A. Barkus) nustatyta, kad šioje vietoje rasti vaikų (1,5–4 m. amžiaus) palaikai. Nuėmus palaidojimus, 1–1,1 m gylyje fiksuotas nejudinto molio su žvyru sluoksnis – įžemis (H_{abs} 69,00 m).

1 pav. Kapai 2–3 šurfe 2. T. Poškos nuotr.
Fig. 1. Test pit 2, burials 2–3.

Toliau žvalgant nustatyta, kad bažnyčios šventoriaus pamatai įkasti į nejudintą sluoksnį, nesuardant ankstesnių palaidojimų.

The Churchyard of the Žiežmariai Church

During a 2016 field evaluation and survey in the churchyard of the Žiežmariai (Kaišiadorys District) Church of St James the Apostle, 4.6 m^2 were excavated and 40 m^2 surveyed. It was determined that the NW surface of the present-day churchyard was formed in the early 20th century during the construction of the present-day church building (1914–1924). A layer of grey soil with abundant rubble was recorded down to a depth of 1.5–2.2 m (from the current surface of the churchyard). The burials discovered during the investigation should be dated to the 17th century and be connected to the cemetery that used to exist at this location (Fig. 1).